

Leto 1926/27

Februar

Drevesce na sredi srca . . .

Na pragu oltarja sta se srečala: Jezus v naročju Matere in Simeon, ki je čakal, in se mu ni dalo umreti . . .

Danes poreci, moj ljubljeni otrok: nebeško Dete, samo delec tiste ljubezni mi vlij v srce, ki jo je občutil tempeljski starček! Čakal je vse življenje, da te vidi, da te enkrat gorko objame, preden umre: Gospod, daj, da gre tvoj hlapec v miru . . .

Ko je Mati prinesla grlici, in si bil le štirideset dni star, te je videl Simeon, starček.

Jaz pa sem te slišal:

ko si govoril na gori,
ko si jokal nad Jeruzalemom,
ko si molil zadnjo noč na Oljski gori,
in ob treh tvoj glas: dopolnjeno je . . .

Jaz te vidim v beli hostiji in naj te po svetem Združenju stiskam na srce mnogo gorkeje, kot te je stisnil Simeon, ki je moral čakati do konca dni.

Kaj naj ti danes dam, presveto Dete, za to tvojo ljubezen? Dušo in telo, vse svoje dejanje in nehanje . . .

Tako poreci! In drevesce na sredi tvojega srca, ki se mu pravi: ljubezen, bo raslo vedno zeleno in cvetoče, in dokler bo zeleno in cvetoče, boš dober in mlad.

A. Žužek.

Mamici za god.

Vera

(s šopkom belih rož).

Kadar se bliža mamičin god,
kadar gredó čestitke na pot,
takrat, kdor hoče s čestitkami priti,
mora v srcu prav majhen biti.
Pravijo, da le majhno srce
vedno najboljšo čestitko pove.
Danes, ko god je mamice naše,
manjšamo v srcu se hčerke vaše:
Tisto radost kakor v davnih dneh
nosimo v svojih iskrenih očeh.
Vsaka roža na vrtu bela
kliče: Na mnoga leta vesela!

Pera

(s šopkom rdečih rož).

Učasih se vendar čuda godé:
v šopek spreminja se nam srce.
Misliš, da to so rože rdeče,
jaz pa le vem, da srce je ljubeče.
Vse bi ob godu bilo lepo,
ko bi ne bilo nam v duši tesno.
Pravzaprav ob godu spoznamo:
Táko dobro mater imamo,
da ne moremo najti besed —
mora za nas govoriti cvet.
Vsaka roža na vrtu rdeča
priča: Srca so naša ljubeča.

G —

(s šopkom zlatorumenih rož).

Nisem vajena sladkih besed,
vendar še v trnu se najde med;
vem, da napravljam dneve ti bridke,
vendar jih sprejmi, moje čestitke.
Kadar posije solnce ljubó,
tudi zlati trni cvetó.
Za trpljenje Tvoje med nami
tolažim v tolažbi se eni sami:
S komur največ trpela boš,
v raju najbolj ga vesela boš.
Vsaka roža na vrtu zlata
obeta z Marijo — nebeška vrata.

Rejenka.

(Nadaljevanje).

Poleti je hodila Čekalka kakor prejšnja leta spet v gozd in nabirala zdravilne rastline. Jemala je Anico vedno s seboj in ji pravila:

»Pojdi, zlata moja, in zapomni si vse, kar ti bom pokazala in povedala. Ko umrjem, ti bo nemara še prišlo prav.«

Nekega dne sta šli kmalu po sveti maši v gozd in ko sta prispeli k potoku, ki je tekel iz gozda, je sedla ženica na breg in rekla: »Anica, umijva si tukaj noge.«

Potopili sta noge v jasne, prozorne valčke, in Anica je gledala na dno, kako so tam švigale kakor strela hitre ribice.

»Babica, kaj pa je to tukaj?«

»To so ribice,« je odgovorila Čekalka.

»Ali so vedno v vodi?« je vprašalo dekletce.

»Vedno, vedno,« je odgovorila rednica.

»O joj!« se je čudila Anica. »In ne gredo nikoli iz vode?«

»Samo takrat, ko imajo umreti. Tedaj se zažene vsaka ribica nad vodo, pogleda v sinje nebo, nato pa spusti dušico in umrje. In iz vsake ribje dušice se pozneje razcvete lepa modra cvetica. Poglej, vse polno jih je tod okoli! Imenujemo jih potočnice ali spominčice. Kadar pa kakšna deklica tako spominčico utrga in jo vplete v šopek Mariji, pa je tista ribja dušica osvobojena.«

»Oj, oj!« je vzdiknila Anica. »Babica, dajva, natrgajva teh spominčic in spletiva jih v šopek Mariji.«

»Vidiš, pa res, dušica moja, da bo imela Marija veselje,« je prikimala ženica pa poljubila deklico na belo čelo.

»Teh spominčic natrgava, ko pojdeva iz gozda domov, spleteva venec in ga dava Mariji. — Zdaj pa pojdiva,« je rekla Čekalka in šla je z Anico vred v gozd.

Bil vam je to nad vse lep izprehod. Gozd je dišal po nevihti, ki je bila dan poprej; prijeten hlad je vel s porošene trave, in slednja cvetka, vsaka travica je bila kakor pomlajena. Babica je povedala Anici ime slednje cvetice in vsakega zelišča. Poznala je vse in vedela, za katero bolezen je ta in ta bilka in zakaj se ta ali ona rožica tako imenuje. Anica jo je pazno poslušala in si je vse, kar ji je povedala babica, dobro vtisnila v spomin.

»Utrgaj tamle tisto rdečo cvetko,« ji je rekla ženica, »poglej, tamkaj jih je vse polno! Natrgaj jih — to so Marijine solze. To so lepe, kajne?«

Anica se je srečno nasmejala, pa je previdno trgala cvetke, kakor jo je naučila babica, da bi jih ne utrgala s korenino vred — to baje cvetke boli.

»Ali pa veš, zakaj se tej cvetici tako pravi? — Poslušaj, ti povem. — Ko je klečal Jezus zeleni četrtek na Getzemanskem vrtu in potil krvavi pot, je hodila Mati božja s sveto Marijo Magdaleno blizu tam po loki. Mati božja je dobro vedela, kaj se godi z Jezusom, in kakšna groza je prišla nanj in kako izteza roke in prosi pomoči nebeškega Očeta. Rada bi bila šla k njemu in ga

potolažila, toda bala se je, in zato je bilo njeno materinsko srce polno bridkosti in žalostno do smrti. Plakala je krvave solze, in te so padale v travo. Ko so pa prišli ljudje naslednje jutro na loko, so zagledali v travi polno rdečih cvetic, kakršnih niso prej videli svoj živi dan. Čudili so se temu in drug drugega povpraševali, kakšne rožice so to? Pa ni nihče vedel, dokler jim ni povedala sveta Magdalena, da so to solze Marijine, ki jih je Bog spremenil v rožice. Od tistega časa rastejo te rožice povsod, in ljudje jih še dandanašnji imenujejo ‚Marijine solzice‘.«

»Babica, kako je to lepo!« je rekla Anica.

»Lepo, lepo!« je pritrdila babica »Kogar bolé oči, pa si natrga teh cvetk in si jih položi na oči, ga nehajo boleti. Zapomni si to, morda ti bo še kdaj prav prišlo.«

Namesto odgovora si je pritisnila Anica kitico na oči. Babica se je nasmehnila: »Beži, beži, neumnica, saj imaš, Bogu hvala, zdrave oči. Tako boš napravila, kadar te bodo oči bolele.«

Sli sta potem dalje. Kar zakliče Anica: »Babica, pogledjte, pogledjte pikapolonico!«

Stekla je, ujela vsem otrokom ljubega hrošča, ga položila na prst in jela peti:

Pikapolonica,
zleti mi, zleti v nebesa,
zlatega kruhka prinesi!

Hrošček je zlezel na konec prsta, dvignil pikasti krili in frrrr! pa je odletel v zrak. Anica je od veselja zacepetala.

»Čakaj, dušica moja, naučim te s to pikapolonico še nekaj. Ko boš zrastle in morda kdaj zašla v gozdu in ne boš vedela, v katero stran imaš kreniti, poišči si pikapolonico — saj jo povsod lahko dobiš — položi jo na prst in jo vprašaj:

Pikapolonica,
v katero stran mi je kreniti?
Kod mi je domov oditi? —

In v katero stran bo poletela pikapolonica, v tisto stran zavij, pa prideš domov.«

»I, kako pa pikapolonica to ve, v katero stran?« se je začudila Anica.

»Njej pove tvoj angel varih. Poslušaj me, Anica! Ko boš večja, ne hodi nikoli z doma brez molitve. Vselej prosi angela variha, da ostane pri tebi in te varuje napačne poti ali kakšne nezgode. Zapomni si to dobro! Kadar mene več ne bo, te nihče ne bo na to spomnil. Naš angel varih hodi zmeraj z nami kakor senca. Mi svoje sence ne vidimo, razen kadar sveti solnce, pa angela variha tudi ne moremo videti, ker nam še ne sveti večno solnce — toda on je vendar vedno pri nas. Kadar bomo pa v nebesih, kjer sveti tisto večno solnce, bo pa vsakdo videl svojega angela variha.«

Na teh gozdnih izprehodih, ko je hodevala babica z Anico, se je starka poslavljalala z gozdom, z lokami, z vodami, s cveticami, s ptiči — z vsem svetom,

ki ga je tako vroče ljubila. Zнала je pa v njem tudi jako dobro čitati in zasledovati v vsem modrost in dobroto božjo. Nabirala je pač še zdravilna zelišča za druge ljudi, zase pa ni mogla več nobenih najti. Ko so poželi žito in je zavel prvi mrzli veter čez strnišča, je začela Čekalka čuda naglo hirati. V gozd ni več hodila, ker je bil za njene stare noge predaletč, in kmalu je bila njena edina pot le še v cerkev, pa še tja je morala hoditi ob palici. Čez nekaj mesecev pa je obležala v postelji.

(Nadaljevanje.)

R. Bazin-Kriha.

Liščki iz Galileje.

Koder je naš Gospod Jezus hodil po potih, so se ptički veselili. Komaj so zagledali njegovo belo obleko, so priletavali v trumah. Nekateri so posedali na veje v ograji, in zdelo se je, kot bi veje cvetele. Drugi ptički so capljali v prahu, ki so se ga doteknile njegove noge. Spet drugi so poletavali v zraku in delali senco nad njim. Tudi onih, ki so znali peti, ni manjkalo. Tisti, ki niso imeli glasu, so kazali vsaj svoje perje. Vsi so pa govorili na svoj način:

»Hvala ti, Gospod, za obleko, za glas, za barvo, za zrnca, za listje, ki nas skriva; hvala za življenje in hvala ti za naša krila!«

On, Gospod se je pa smehljaj, blagoslavljal in odhajal.

Celo ptice-matere, ki so valile, se niso pomišljale, da zapusté gnezda in so uganile, da to pot jajčka ne bodo trpela. Prihajale so molče in hitro odhajale.

Nekega dne pa sta se na nekem pobočju v Galileji ustavila dva ptička, vsa žalostna med drugimi veselimi. Bilo je v času, ko je v zavetju črni trn in beli trn še zelen. Jezus je opazil žalost teh dveh in se ustavil. Razumel je, česar ptička nista znala povedati:

»Gospod, v zaupanju sva si napravila gnezdo na tleh pod drevesom. Imela sva že jajčka. Narasle pa so vode in so odnesle hišo.«

Dvignil je Gospod roko in rekel tako pohlevno, da je bilo bolj podobno tožbi kot povelju:

»Iznova pričnita, mala moja!«

Liščka sta si res napravila novo gnezdece prav na vrhu hrasta v strahu pred naraslimi vodami. Zato sta rabila dosti časa. Žimo, volno, perje — iz česar je izdelano liščkovo gnezdo — so do zadnjega pobrali že prvi izdelovalci, oni srečneži, ki sta jih slišala prepevati okoli sebe. A glej, takrat, ko se je hiša bližala koncu, naravnost proti nebu, in zibajoča se v vetru, takrat je izbruhnila takšna divja nevihta, vsa polna toče, da se je vse podrlo.

Liščka sta šla na pot, da poiščeta Gospoda. Nista bila kakor mi, ki se vedno pritožujemo. Hotela sta samo vedeti, če jima ne preostane nič upanja, da bi to leto še zamogla vzgojiti družinico, in zakaj se je jima podrlo dvoje

vališč. Leto je bilo že močno na višku. Vsi mladiči so že zleteli, poletali okrog in bili čimdalje bolj podobni staršem. Solnce je stalo na jugu in žgalo kot ogenj v kovačnici. In pa, Gospod je tudi že nadaljeval svojo pot, govoreč ljudem, in gotovo je bil že daleč.

Dolgo sta ga liščka iskala, ker nista imela nikakšnih navodil in nista znala spraševati. Samo, če sta videla v kaki vasi ženo, ki je jokala; bolnega otroka ali slepca ali žalosten obraz, sta si govorila: »Gospoda Jezusa ni tu,« in sta nadaljevala svojo pot. To se jima je večkrat zgodilo. Na zadnje, ko se je poletje že bližalo koncu, sta prišla v mesto, kjer je vladalo živahno vrvenje. Otroci so nosili veje, ljudje so se veselili med seboj, govoreč:

»Zares je vzbudil od mrtvih Jajrovo hčerko; videli smo jo hoditi, polno življenja.«

Mladenke so se jokale od veselja in odlagale žalne obleke. Oba liščka sta pa na predstoječi veji čakala Jezusa, in ko se je že bližala noč, je šel mimo in ju spoznal.

»Mala«, je rekel, »nič še ni izgubljenega. Iznova začnita! Napravita si gnezdo sredi drevesa, ne prenizko, radi naraslih vodâ, ne previsoko, ker se ne moreta boriti z nevihto. Pojdita v miru!«

Okoli njega je stalo veliko ljudi. Ko so ga slišali govoriti, je rekel eden med njimi: »Gospod, ti ukazuješ ptičkoma, naj si delata gnezdece, in zima se že bliža!«

»Preden bosta zbrala tvarino za gnezdo,« je rekel drugi, »bo listje že odpadlo!«

»Mraz bo ubil mater na jajčkih,« je rekel tretji, »in čeprav bodo zrasli, vendar ne bodo mladiči na zmrznjenih tleh našli hrane.«

Toda oni, ki je bil sredi med njimi kot knez, je žalostno zrl na ljudi, se nasmehnil ptičkoma in rekel:

»Pomlad mi je pokorna, pojdita v miru!«

In v noči sta liščka odletela. Brez oddiha in brez utrujenosti sta priletela v enem samem poletu v deželo, kjer se jima je posrečilo dvakratno valjenje. Konji so se pasli vse poletje, in našla sta žime na preostajanje. Ovce so nabadale volno na trnje, in njima ni manjkalo volne; veliko nepotrebne perja je plavalo po napajalnikih, in zbirala sta si najmehkejši puh. Gnezdece je bilo kmalu narejeno. Mati je izlegla šest jajčec in jih je pričela valiti.

Takrat so videli ljudje nekaj čudnega. Vsa drevesa so namreč izgubljala listje; samo ono, ki je nosilo gnezdece, in sosedna v razdalji srednjevelikega polja, so obdržala svoje listje in svoje zelenje. Za ta blagoslovljeni prostor je ostalo nebo jasno. Oblaki so se kopičili naokoli in pustili sinjo

odprtino, in skozi njo je padala svetloba in toplota na negibno-valilko. Veter se je raznežil, ko je šel mimo meje, ki jo je označil Bog. To je trajalo gotov čas. Šest liščkov je zapustilo šest lupin. Ko so odprli oči, so videli kot vsi drugi njih vrste, da je zemlja lepa, dobili so prvo perje in skušali poletavati . . . Šele, ko so imeli dorasle peruti, je listje orumenelo, in so malčki opazili, da je zima že zdavna opustošila zemljo v razdalji sto metrov od gnezda.

Glejte, otroci moji, če je napravil Gospod pomlad ptičkom, ki so se zakasnili v valjenju, kaj bo storil še le vam, če ga boste prosili! Toda ničesar bi ne bilo, če bi očka in mamica ne bila pričela z gnezdecem celo tretjič — to morate dobro vedeti.

Fran Radešček:

Za očetom.

Spomini na svetovno vojno in njene grozote čimdalje bolj medlé, izbrisati jih pa ne bo mogoče. V srcih teh, ki so sami okušali vso grenčino vojnega trpljenja v bojnem metežu, ki tudi naši slovenski domovini še celó ni prizanesel, ostanejo ti dnevi, polni groze in strahot, nepozabni za vse življenje. Prav posebno pa so živo vdolbljeni v mehkočutno človeško dušo zlasti posamezni prizori, ki jih je težko zapisati tako, kakor so se človeku vtisnili.

Ne vem torej, kako bo odmela v vaših srcih naslednja zgodba dvanajst-letnega dečka Jovice, ki je izgubil svojega ljubljenega očeta? Smatram jo pa za vredno, da jo podam v verni sliki mladim bralcem »Vrtca«.

*

Uprav pred enajstimi leti, v prvih dneh po novem letu, smo se po srečno prestanem mučnem umiku pred sovražnikovimi bajoneti in topovi preko divjih goratih krajev severne Albanije bolni srbski vojaki in z nami številni izbegli moški, ženske in otroci ukrcali v Draču na ladje, da nas prenesó kamorkoli na varno. Ukrcavanje se je izvršilo ponoči v najhujšem nalivu. To je bilo vsekako boljše kot bombe, ki so jih podnevi metali neprijateljski letalci na nas. V ladjo, kamor je tudi mene namenila usoda, so stlačili 2400 sestradanih in nadložnih mož, ženâ in otrok. V italijanskem pristanišču so ugotovili na naši ladji kolero in nas odklonili, ne da bi nam dovolili, oskrbeti se vsaj s hrano za bolnike.

Brodarili smo potem osem dni po Jadranskem in Sredozemskem morju, išoč zavetja. Končno so se nas usmilili na Korziki v pristanišču Bastia, da so nam postregli vsaj s kruhom. Izkrkali pa smo se pred Marseljem na samotnem otoku. Tam smo vsi težje bolni in onemogli prišli v lazaret (zasilno bolnišnico), vsi drugi pa v dve baraki, da se pozdravijo in okrepijo. Že na ladji, pa tudi na tem otoku, je več beguncev umrlo.

V lazaretu pač nismo ničesar pogrešali. Imeli smo ljubeznivega srbskega zdravnika, ki je dobro poznal tudi Slovence in visoko cenil našo domovino. Tudi francoske bolničarke so bile dobre duše, a nadvse prijazen in dobroten je bil francoski duhovnik, kot navaden vojak-bolničar dodeljen na službo v naš lazaret. Opravljal je vedno samo nočno službo. Počasi in tiho je stopal od postelje do postelje, spečim popravljaj odejo, bdečim pa postregel s čajem, mlekom, čokolado ali pa vsaj s prijazno besedo. Čutili smo vsi, da je skušal s temi dejanji krščanske usmiljenosti izraziti pravoslavnim Srbom globoko čuvstvo ljubezni in prizanesljivosti katoliškega duhovnika. Zlasti je odlikoval s svojo ljubeznivostjo brihtnega dečka, malega Jovico, ki je ležal z nami, vojaki, v bolnišnici zaradi onemoglosti in rane na nogi, ki se mu je vnela in ga je močno bolela, da je včasih kar stokal.

Neke noči, ko je ta duhovnik stregel malemu bolniku, ki mu bolečine niso dale spati, je sédel na mojo posteljo in prosil mojega soseda, nekega narednika, ki je znal prav dobro francoski, naj mu pove, kakó je zašel ta deček, tako mlad, med vojake. Tako sem zvedel za zgodbo, ki vam jo tukaj povem natančno takó, kakor jo je pripovedoval srbski narednik francoskemu duhovniku.

Deček je sin pravoslavnega duhovnika v nekem večjem kraju v Makedoniji. Ko so pritisnili Bolgari za umikajočo se srbsko vojsko, so pozvale oblasti tudi njegovega očeta, naj se pridruži vojski in zapusti kraj svojega službovanja. Težko je bilo skrbnemu možu slovo od številne družine že z ozirom na negotovost, kako se bo družina brez njega prehranila. Vzel je s seboj le najstarejšega sina Jovico. Do Mitrovice jima je šlo še dokaj gladko, kolikor je bilo pač mogoče v tistih razmerah in še celo pozimi. Mitrovica je bila prenapolnjena, in oče, ki je moral tu opravljati duhovniške posle, se je nastanil z znanci kar na prostem zunaj mesta, kjer je bilo številno taborišč izbeglega prebivalstva Srbije.

Kar nenadoma pa se je raznesel glas, da so Avstrijci že v bližini Mitrovice, in da je treba bežati. Vse je hitelo pobirati in vezati svoje skromno imetje in nadaljevati v ostri burji beg preko širnega Kosovega polja po snegu in v mrazu. — Kam? — Kdove! — Mnogi so odšli proti Črni gori, nekaj pa jih je krenilo tudi na Prizren proti Albaniji. Doklej pa — tudi nihče ni razmišljal.

Jovica ni vedel, kaj naj stori. Ali naj počaka na očeta, ki je bil ravno ta dan po opravkih v mestu, ali naj odide kar z znanci. Le-tí so mu svetovali, naj gre očetu naproti, da mu prihrani pot na taborišče. Deček jih je poslušal, vzal svojo in očetovo torbo na rame in odšel iskat očeta.

Toda čimbliže je prišel mestu, tembolj ga je zajemala pehajoča se velika množica bežečega ljudstva. V tem vrvežu je fantič izgrešil očeta in ostal sam samcat med neznanimi ljudmi. Ti pa so imeli dovolj opravka že sami s seboj, nikar da bi se kdo še brigal za tujega otroka.

Jovica je taval sem in tja, iskal in klical očeta, izpraševal ljudi, a vse je bilo zaman: očeta ni bilo nikjer. Solze so se mu usule po licih, in ni se vedel kam djati. Končno se ga je usmilil neki častnik in ga vzel k sebi med vojake. Ko je polagoma odpovedovala v splošni zmešnjavi tudi trda vojaška disciplina, je vljudni deček častniku dobrodošel za postrežbo. Tako se je ta naš mali begunec udingjal za vojaka-strežnika in kot vojak je

nastopil tudi pot v Albanijo. Vedel je namreč, da mu je le na ta način mogoče iti za očetom. Oče je pa najbrž mislil, da je sin pri znancih in se bo z njimi in s sinom sešel že kje med potom. Ker je pa šla večina izbeglih v Črnogoro, je tja krenil tudi oče v skrbi za sina. Tako sta se izgrešila oče in sin.

Jovici med vojaki ni bilo ravno slabo. Na odmoriščih je kuhal čaj, prilagal drva ognju in opravljal ta ali ona manjša dela. Siromašna obleka mu je bila pregorela že na več krajih, zlasti ker je ležal največ ob ognju. Zeblo ga je včasih, da je kar drgetal, a odeje ni imel nobene. V takih primerih sta ga po dva vojaka vzela v svojo sredo, in takrat mu je bilo toplo.

Tako je prišel Jovica, išoč očeta, končno preko Prizrena, Ljum kule v albansko gorovje, kjer ga je pa čakala težka preizkušnja — krvavi krst. Divji Arnavti so namreč nenadoma napadli slabo zavarovano umikajoče se srbsko ljudstvo v gorovju na ozkih in nevarnih stezah ob strmem pobočju. Ko so zagrmel prve albanske puške in je padlo nekaj mrtvih in ranjenih, se je vse razbeglo, celo vojaki, ko so izstrelili svoje naboje. Jovica je obležal s prestreljeno roko v neki goščavi, kamor se je bil v strahu zatekel ob splošni zmešnjavi. Od tam je skrit opazoval, tiščoč si z dlanjo krvavečo rano, kako so Arnavti po lahki zmagi odgnali srbsko živino in pobrali plen, kar so ga ubežniki pometali od sebe.

Na srečo rana ni bila nevarna. Za silo si jo je zavezal sam ter tako ustavil krvavitev. Bolj pa kot rana sta ga vznemirjala strah in občutek zapuščenosti. Ko bi se bil vrnil navzgor, odkoder je bil pribežal v goščavo, bi bil našel v snegu ne samo sledove ljudi, ki so šli tam mimo, ampak tudi ranjence, ki se jih Arnavti niso doteknili, ampak jim celo pokazali zložnejšo pot na Spas. Očividno je bilo tem roparskim ljudem le za živino, ki so jo Srbi prav takrat gnali za prehrano v večjem krdelu s seboj.

Ves tresoč se od strahu in mraza Jovica ni vedel, kaj naj stori. Navzgor na pot se ni upal, meneč, da tiči za kakšnim grmom še vedno kak divjaški Arnavt. Zato se je odločil, da zleze navzdol po obrasli rebri. Dol ga je vabilo tudi šumenje deročega Drima. Toda tam je bilo zanj še slabše; snega silno mnogo, in le šumenje reke je motilo grobno tišino, ki ni obetala v bližini živega bitja. Vendar je deček taval še dalje, in mrak je že legal na zemljo, ko se je odločil, da poskusi ipak svojo srečo in kakó najde človeške sledove v snegu, da po njih spet pride med ljudi in se reši neizbežne smrti v teh divjih krajih.

Toda glad in utrujenost sta zmagala nad njegovo voljo. Legel je pod neko smreko, kjer ni bilo snega, in brž je sladko zaspal. Nad njimi pa je čulo božje oko z neštetimi zvezdicami na jasnem nebu, a ob vzglavju prazne očetove in njegove torbe je bdel angel varih. Ker je bil slabo oblečen in brez poživljajoče hrane, je tembolj občutil hudi mraz, kakršen je v jasnih zimskih nočeh. To in pa še skrb, kako se bo rešil, kje dobil hrane in kje našel očeta, mu ni dala zaspati. Pa tudi rana ga je zelo skelela. Vpil bi bil od strahu in groze, ko bi mu neka tesnoba ne bila stiskala srca in grla. Zeblo ga je, da je kar drgetal.

(Konec.)

Dete in mati.

Dete: Ali si mavrico pisano snela
kot čudovite korale z nebá?
Ali si zarjico jutru ukrala?
V tvojih očeh je sam Bogec doma!

Mati: Kdo ti je vdihníl te sladke besede?

Dete: Angel sam mi jih je šepnil v uho.

Mati: Blagor ti, sinko, ki vanje veruješ!

Dete: Ko pa te ljubim tako gorko . . .

Mati: Z njimi poplačal si, sinko moj zlati,
vse, kar sem morala zate prestati.
Vso bol odtehta en sam tvoj smehlčaj:
v njem vse utone . . . Razcvete se raj.

Dete: Živa zakladnica luči brez dna —
to pa si ti, moja mamica . . .
Vsak tvoj pogled je — zvezdni utrinek,
vsaka beseda — svetel cekin,
vsaka solzica — biser nanizan.
Kaj si jih dala že meni v spomin!

Mati: V mojih očeh se zrcali le eno,
sinko: življenja skrivnostna luč.

Dete: Vem: to je majke ljubav neizmerna.
V njej je mir božji, do rajskih sanj ključ . . .

Oba: Vsa premostila sva pota do sebe,
v večno lepoto uprla oči.
V eno sta zlili se najini duši:
v cvet čudodelen, ki smrti v njem ni.

Iz zgodovine kranjskih trgov.

13. Radeče.

(Konec.)

Župnija Radeče je spadala, kot omenjeno, do cerkvenih reform cesarja Jožefa II. (1787) pod Savinjski naddijakonat, in sicer pod starodavno župnijo Laško. Leta 1429. omenja šematizem ljubljanske škofije v Radečah vikarijat, Izvestja (I. 21) pa l. 1461. Leta 1477. se omenja magister Gašper kot pleban, očakov komisar; l. 1618. je pa postal ta vikarijat samostojna župnija. Prišla je l. 1787. pod ljubljansko škofijo, l. 1810 se je pa uredila v tem obsegu, kakor je dandanes. —

Zelo veliko so trpele Radeče radi luteranstva, ki se je bilo tu močno ukoreninilo. Že izza leta 1480. so imeli tržaški škofje v posesti župnijo Laški trg z vsemi podrejenimi vikarijati, med katere je spadal tudi vikarijat v Radečah in v Loki pri Radečah. V Loko je poslal tržaški škof Peter Bonomo mladega Trubarja. Škof Peter, učen humanist in naklonjen novi veri, je posvetil Trubarja okoli leta 1530., ko je bil star komaj 22 let. Nastopil je potem Trubar kot slovenski pridigar v tržaški minoritski cerkvi, kmalu prišel v Ljubljano, kjer je leta 1531. pridigal v stolnici zoper celibat. Pozneje je bil poslan v Loko pri Radečah, kjer je bil umeščen l. 1540. Tu se je pojavil prvi spor med novim župnikom in vernim ljudstvom. Ko je leta 1529. kuga izpremenila lepo štatersko deželo v žalostno grobišče, ni vedelo obupano ljudstvo drugod iskati pomoči kakor pri Bogu in svojih patronih in priprošnjikih. Trubar sam piše o tem v »Katekizmu z dvema izlagama« l. 1575: »Moji ljubi Kranjci in Slovenci, vas zvesto opominjam in na mestu božjem prosim: Spomnite se, skozi koga, kako in kedaj so te nove cerkve v naših deželah in v naših časih in za našega spomina nastale in tako hitro obogatele: na Gori pri Gorici, pri Gornjem gradu, na Slevici pri Laščah, na Bruniku, na Kumu in drugod. Se niso li vse te cerkve zidale vsled pripovedovanja lažnjivih žensk? Te laži so potrjevali duhovniki, menihi, ključarji in cerkveniki. K takim cerkvam je prišlo veliko blaga in to so si potem ti ljudje med seboj razdelili in razkošno živeli.« V postili leta 1562. str. 119. piše o Slevici pri Laščah, znani po Stritarjevi »Turki na Slevici«, da je bil tam ključar njegov stric Gregor. On in neka verska blaznica so govorili o prikazovanjih Matere božje. Ljudje so drli k cerkvi in nosili darila. Slepjarji so pa od tega dobro živeli. Na vrvi v zvoniku so navezavali v nočnem času oglodane kosti. Prišli so psi, pulili se za te kosti in tako zvonili. Ljudem so pa sleparji natvezili, da zvonijo svetniki.*

Trubar je videl že v Loki v tem hrepenenju ljudstva po novih cerkvah neko zlorabo ljudske vere. Ko je hotelo ljudstvo v radeškem okraju zidati cerkev v čast sv. Roku in sv. Boštjanu, pomočniku zoper »črno smrt«, se je Trubar zidavi strastno uprl. Ljudstvo je bilo vsled tega tako ogorčeno nad

* Primeri: Ljublj. Zvon 1905, 209).

njim, da je bil prisiljen zapustiti župnijo. Seme novovernih nauk in nazorov pa je že pričelo kaliti, ker čitamo, da so pozneje ljudje, ki so bili novoverskega duha, cerkev sv. Boštjana v Loki zažgali.

Posebno živahno se je razvijalo luteranstvo v Radečah okoli l. 1570. Kot knežji trg so bile Radeče in graščina v zakupu Viljema pl. Lamberg. Leta 1570. je bil predikant v trgu Ivan Hočevar (Kozhereuzhizh), kateremu so zgradili malo kapelo tik župne cerkve. Obenem je hodil s Štajerske predikant Jurij Maček v bližnji Hotemež, kjer je imel svoj dvor. Katoliški duhovnik, vikar Daniel Slade, je imel torej dovolj vzroka tožiti o motenju katoliške božje službe. S tem je pa razburil poluteranjene tržane. Ko je šel Novega leta dan leta 1571. blagoslavljat hiše, ga je napadel neki luteran. Nadvojvodu Karlu se je o tem takoj sporočilo. On je ukazal Lambergu, naj iztira iz Radeč oba predikanta, ki hujskata ljudstvo. Mesto, da bi bil Lamberg izvršil vladarjevo povelje, je vso zadevo sporočil deželnim stanovom v Ljubljani. Ti so poklicali oba predikanta in napadalca Kristofa Schneiderja v Ljubljano na odgovor. Potem so pisali nadvojvodu, da se Maček ni hotel zagovarjati pred kranjskimi stanovi, ker je v službi štajerskih stanov. Hočevar ni krivoverec, ampak priznava le avgsburško veroizpoved. Spopad Schneiderja z vikarijem je povzročil vikarij sam, ker je Schneiderju žugal s kadihlico in kropilnico. Nadvojvoda je pokaral stanove, ki nimajo v knežjem trgu sploh nobene oblasti, Lambergu pa je iznova ukazal, naj iztira oba predikanta. Pa tudi to povelje ni nič izdalo. Hočevar si je kupil v trgu hišo in ostal v njej. Vsled razuzdanosti je začel zanemarjati svojo službo. Ljubljanski superintendent Spindler je naperil proti njemu preiskavo in ga spravil leta 1577. ob službo. Na njegovo mesto je prišel potem Boštjan Prašnik, ki je pa že naslednje leto odšel v Idrijo. Za njim je nastopil spet Hočevar, ki je živel še bolj nerodno kakor prej. Pridobil je zase več tržanov, delil sv. zakramente in imel pridige ob pogrebih v katoliški cerkvi. Leta 1587. je bil na nadvojvodov ukaz izgnan, hiša in njegovo premoženje pa zaplenjeno. Toda luteranska agitacija v Radečah še ni prenehala. Hočevar in Maček sta se zdaj zatekla na posestva bližnjih plemičev, odkoder sta hodila v trg opravljat luteransko bogoslužje.

Leta 1595. se je pritožil Hočevarjev zet zoper zaplembo Hočevarjevega premoženja. Zet Marko Saborič je bil v službi Kristijana Raumschüsel v Hotemežu. V tožbi pravi, da sta obe hiši njegovi. Vlada pa je vzela njemu, nedolžnemu lastniku, obe hiši; v eni stanuje učitelj, v drugi pa mitničar. Pritožba ni izdala nič. Marko je moral ostati v Hotemežu, Hočevar pa je dobil službo na Hmeljniku.*

Leta 1593. so se pričeli v Radečah boji za sodnika in trško svetovalstvo. Radeško svetovalstvo je vkljub vladni odredbi izvolilo za trškega sodnika luterana Mihaela Panzerja.** Ko je vicedom zavrgel to izvolitev s pripomnjo, da morejo izvoliti katoličana, so ga Radečani vnovič volili, češ, da je on edini sposoben za to službo. Ko se je na tretjo izvolitev obrnil vicedom na nadvojvodo, in je bilo pričakovati strogih ukazov in kazni, so Radečani sporočili

* Dimitz H. Kr. III. 260.

** Dimitz G. Kr. III. 257.

v Gradec, da je nadvojvodu vedno vdano in pokorno svetovalstvo izvolilo katoličana Boštjana Koprivca. (1594.)

Cerkev sv. Treh kraljev na Bruniku, katero omenja Trubar tako zaničljivo v svojem katekizmu, so zidali Radečani v kužni sili. S češčenjem teh evangelskih svetnikov so se seznanili Slovenci sredi 14. stoletja, ko je divjala po vsej Evropi grozovita »črna smrt«. Takrat so se začela romanja v Kelmorajnu, kjer se hranijo ostanki ali svetinje sv. Treh kraljev. Našla jih je mati cesarja Konstantina Velikega in jih poslala najprvo svojemu sinu v Carigrad. Od tu so jih prepeljali l. 324. v Milan; l. 1162. je pa cesar Friderik Rdečebredec porušil uporni Milan. Svetinje je podaril cesar svojemu prijatelju Rajnaldu Doselskemu, nadškofu v Kolinu, kamor jih je prinesel 23. julija 1164. Kmalu po omenjenih stiskah v kužnih časih (l. 1348., 1349.) so se začela omenjena romanja v Kelmorajnu (Kolin ob Renu), in od takrat se je pri nas udomačilo češčenje sv. Treh kraljev in se začele staviti tudi cerkve njim na čast. Tu nam je iskati vzroka, da se je zidala na Bruniku cerkev, v kateri je l. 1630. dal napraviti župnik Prassinger nov oltar. — Trubar je bil učenec Lutrov, ki je rohnel zoper odpustke, božja pota in drugo — seveda ni mogel drugače, kakor da se je strupeno obregnil tudi ob ta častitljivi spomenik na žalostne in revne nekdanje čase, ki so jih doživeli Radečani.

Slovenski pesnik Anton Umek-Okiški, učitelj na celjski gimnaziji, je zložil pesem »Pomoč v sili«, ki se nanaša na podobo, visečo v bruniški cerkvi. Podoba je iz 17. stoletja. Kaže čudež, ki ga opeva pesem: Dekle iz okolice je vedrilo ob hudi nevihti v bukovem gozdu. Udarila je strela in izrvala bukev, ki se je zvalila na deklico. V sili je dekle poklicalo na pomoč svetnike. Kmalu prijahajo trije vitezi in rešijo deklico. Drugi dan gre dekle na goro, da se tam zahvali za srečno rešitev iz smrtna nevarnosti. Ko pa upre svoj pogled v oltar, zapazi, da imajo svetniki v tronu ravno take obraze, kakor so jih imeli njeni rešitelji. Pesem se začinja:

Stoji tam Bruniška gora, z nje jasnih visočin
Po holmcih, po dobravah razgrnjenih dolin
Treh sv. kraljev cerkvice prijazno se blišči.

(Glasnik 1859. 119.)

Kuga je razsajala v okolici in v radeškem trgu l. 1576., posebno hudo pa leta 1646.

Tržnih pravic v Radečah ni ohranjenih, vendar je bil tu od nekdanj živahen trg. V Radečah je bil tudi broderski urad. Vse po Savi plavajoče ladje so obstajale tu, kakor poje stara narodna pesem: »V Radeče prisanjamo, dilje dol' skladamo, tam pri Zoret', smo za ljubo gori vzet'!« — Vse je služilo denar: ljudje in živina, gostilničarji, trgovci in obrtniki. Brodnikov se je v Radečah kar trlo; le škoda, da si je malokateri tržanov znal obrniti to v svojo korist. Ko so pa izginile ladje s Save, je minila brž tudi zlata doba radeškega trga.

Skupaj pri igri — skupaj v smrti. Človeku se inako stori, ko bere ta-le žalosten dogodek: Dne 30. oktobra sta se igrala dva bratca (Cijana — sta se pisala) na bregu potoka Voglajne pri Celju. Po nesreči je pa zdrknil mlajši, petletni fantiček, v močno naraslo vodo. Starejši, sedemletni, mu je hotel pomagati, a spodrsnilo mu je, in tudi on je bil v hipu v deročih valovih. Obadva sta utonila. Ker vemo, da se nič ne zgodi brez božje volje, mora že tako prav biti. Fantiča sta brez dvoma že med angelci v nebesih. To je za žalostne starše najlepša tolažba. Dva dneva po nesreči sta že skupno z vsemi svetniki v nebesih praznovala veseli god vseh nebeščanov. — Tudi gori v Krnici (v Gorjah na Gorenjskem) se je zgodila podobna nesreča. Med skakanjem in igranjem otrok je zdrknil ob narasli Radovni po nesreči 6 letni sinček delavca Smoleja v deročo vodo. Trupla baje še doslej niso našli. Revček — bi rekli — pa mu je dobro med angelci!

Sladko je zaspančkal — a zbudil se je v večnosti. Takoj tisti dan po svetem Nikolaju je sedemletni sinček delavke Špengler v Konjicah še trdno spal na peči, ko mu je stara mati toplo zakurila in odšla na delo. Iz razpokline je pa uhajal dim tako, da se je revček zadušil. Vnela se je tudi vreča s slamo, in revček se je ves opekkel. Stara mamica je gotovo dobro mislila in skrbela, da bi fantiča ne zeblo, pa se je že pripteknila nesreča, ki nikjer in nikoli ne počiva.

V **Šmihelu** pri Novem mestu je dne 12. novembra utrgala kruta smrt nenadoma in nepričakovano iz lepega Marijinega vrtca nežno cvetko, Miciko Pavlin. Micika je bila ob treh še v šoli, ob pol šestih pa že na mrtvaškem odru. Kap je zadela osemletno deklico in ji pretrgala nit življenja. Pridna in dobra je bila ta Micika. Iskreno je častila Marijo, svojo nebeško mamico. Kar žarela so ji nedolžna očesca, kadar je slišala govoriti o Mariji. Ljubila je tudi presveto Srce Jezusovo. Čeprav slabotna in stanujoča poldrugo uro daleč od župne cerkve, je redno opravljala prve petke. Kako živo in ljubeznivo je pogledala ob takih prilikah v cerkvi svojo učiteljico, češ: »Ali me vidite, sem že tukaj! Prišla sem po svojega Jezusa.« Četudi ni bila previdena, je bila Micika vendar gotovo dobro pripravljena za pot v večnost. Saj je še zadnji dan v šoli zatrdila svoji učiteljici, da nima smrtnega greha. Nebeški Vrtnar jo je presadil v svoj vrt. Mi pa upamo, da bo zdaj ta lepa cvetka nebeškega vrta pridno prosila za vse cvetke šmihelskega Marijinega vrtca, da ostanejo nedolžne in zveste svoji nebeški vrtnarici Mariji.

Kmalu bo leto dni, kar je v Globokem pri Brežicah umrl po kratki bolezni Lojze Podvinski, učenec 2. razreda. Majnika prejšnjega leta je bil sprejet v Marijin vrtec ter bil potem vsekdar lepa rožica v njem. Čeravno je imel do cerkve uro daleč, se je vsak mesec udeležil skupnega svetega obhajila. Tudi v nedeljo 17. januarja je še prišel v cerkev in prejel zadnjikrat sveto obhajilo, čeravno mu že ni bilo več dobro. Vsekdar je ubogal starše in gospodično v šoli. Rad je pa tudi pomagal součencem, zato so ga imeli vsi radi. Upamo, da se dragi Lojze že veseli med angelci v nebesih. Prosi naj pri naši Materi, da nas vse sprejme v nebeški raj.

Obljuba. Pred desetimi leti so se mlademu Amerikancu Konkleju zaprla usta, in mu jih niso mogli odpreti. Oče je obljubil, da bo v slučaju, če sin ozdravi, sezidal veliko poslopje in da bo del dohodkov iz poslopja dal v misijonske namene. Sin je res ozdravel, in oče gradi zdaj v Newyorku poslopje s 65 nadstropji. V poslopju bo hotel s 5500 sobami, jedilnica za 2000 oseb, cerkev, bolnišnica, banka, po strehah pa bo 12 strešnih vrtov. Desetina dohodkov iz te hiše gre v misijonske namene.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Nadloga.

V nadloge in iz nadlog si človek sam pomaga.

Kdor nima nadlog, si jih naredi.

Ena nadloga skozi okno ven, druga čez prag noter.

Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

Vsak nosi svojo nadlogo.

Vsak dan ima svojo nadlogo.

Nadloge so povsod, kjer je človeški rod.

Nadloga nadlogo trpi.

Splošne nadloge le pol težijo.

Enake nadloge sovražnosti poravnajo.

Kdor je bil sam v nadlogi, se mu smilijo ubogi.

Ni večje nadloge, ko biti brez nadloge.

Kdor je sam poln nadlog, ni z drugimi strog.

Največja nadloga je človek človeku.

Če hočeš dolgo nadlogo, bodi porok!

Kdor drugim dela nadloge, sam nima miru.

Sovražniku svojih nadlog ne toži!

Nadloga enih daje drugim kruha.

Nadloge delajo dežele uboge.

V nadlogi je tudi plesniv kruh dober.

Nadloge spravijo hromca na noge.

Šele v nadlogi človek sebe prav spozna.

Brez nadlog je lahko moder biti.

V nadlogi je boljši znanec v bližavi ko brat v daljavi.

V nadlogi se prijatelji spoznajo.

Nadloga v hišo, prijatelji iz hiše.

V nadlogi gre petdeset prijateljev na lot.

Nadloga ni nema.

Nadloge so lestva do nebes.

Čimveč nadlog, temveč upanja.

Kjer je veliko nadlog, tam je tudi Bog.

Kjer je Bog, tam ni nadlog.

Brez nadlog bi molitev umrla.

Reki.

To mi dela nadlogo.

Ti si prava nadloga!

Nadlogo s kom imeti.

1. Cvetlice na zimskem oknu.

Kaj povedó te črke? Pazi na številke ob strani!

2. Črkovnica I.

(Miroljub, Kočevje.)

a	ā	ā	ā	ā	prometno sredstvo
b	ā	ā	ā	ā	gozdno drevo
g	a	a	a	a	sad
h	b	b	b	b	kazen
d	d	d	d	d	lovska priprava
e	e	e	e	e	gozdno drevo
r	e	e	e	e	rastlina
g	e	e	e	e	zaslužek
g	i	i	i	i	del sadu
s	k	k	k	k	stran neba
l	l	l	l	l	žuželka
m	m	m	m	m	dan
n	n	n	n	n	oznanilo
o	o	o	o	o	oseba z nepopolnimi čuti
o	p	p	p	p	dobrotnik
o	r	r	r	r	pesniška oblika
k	r	r	r	r	domača žival
s	s	s	s	s	denar
s	t	t	t	t	rokodelec
v	r	u	v	v	mladinski list
y	v	z	v	v	služabnik

Debelo označene črke v dobljenih besedah povedo pregovor.

3. Črkovnica II. (Miroljub, Vižmarje.)

a	a	a	c	c	e	e	nekdanja srednje- šolska čitanka
e	e	e	g	i	i	i	nemir
i	j	j	j	j	k	k	barva
k	l	l	l	n	n	n	rokodelec
n	o	o	o	o	o	o	delo čebel
o	p	r	r	r	s	s	zvezdoslovec
t	t	t	t	v	v	v	začetnik

V prekotnicah čitaj nam ljubo deželo in njeno glavno mesto.

4. Dopolnilna uganka. (Miroljub, Kočevje.)

•	o	k	•		s	•	•	o
r	•	•	a		•	t	o	•
•	m	r	•		v	•	•	a
g	•	•	m		•	i	l	•
•	t	i	•		s	•	•	n
o	•	•	t		•	e	c	•
•	d	e	•		p	•	•	o
o	•	•	l		•	i	t	•
•	r	e	•		p	•	•	a
k	•	•	c		•	e	j	•
•	o	č	•		t	•	•	e

Namesto pik postavi črke tako, da dobiš 22 besed.

Če čitaš v vsaki vrsti po gotovem redu le po eno črko, dobiš pregovor.

1. Rešitev demanta v 5. številnici:

P
k r t
b r e z a
s t e k l a r
P r e k m u r j e
k l j u n a č
t o r e k
o j e
e

2. Rešitev črkovnice v 5. številnici:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
S	z	s	k	M	K	s	m	m	s	K	B
	r	a	l	o	l	o	r	t	a	e	
		o	v	a	l	a	r	n	l		
			m	i	v	o	d	o			
		n	t	l	j	i	v	i	t		
		i	e	j	a	j	a	s	o	k	a
k	v	a	r	a	r	e	č	t	z	a	n
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

3. Rešitev številnice v 5. številnici:

19 K	3 a	24 r	
11 m	14 l	12 a	13 d
6 s	21 e	1 j	
15 e	9 š	16 t	10 o
20 s	4 t	23 a	
8 r	17 ž	7 a	18 n
5 j	22 e	2 š	

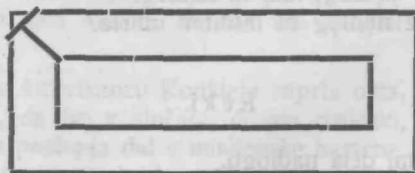
Kar mlad seješ, to star žanješ.

4. Rešitev dvojne slike v 5. številnici:

Začni tam, kjer je vrstica za obešanje. Potem vzemi proti levi v vsaki stranici v tekoči vrsti najprej prvo črko, potem drugo itd. V drugi sliki pa pojdi enakim potom, samo vedno proti desni. Tako dobiš:

Vselej boš zvečer vesel, ako si dan prav preživel.

5. Rešitev naloge v 5. številnici:

Takole se položijo deske, pa gre. Seveda lahko tudi na drugih ogljih.

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki.